

## اولوغ زاده

**اولوغ زاده** (o.loq.za.de)، ساتم، روستای ورزیک (شهرستان چست در استان نمنگان) ۱۹۱۱ - مسکو ۱۹۹۷م، دانشمند و نویسنده تاجیکستانی. دانش های ابتدایی را در زادگاهش فراگرفت. در ۱۹۲۹م دانشکده تربیت معلم تاشکند را به پایان رساند. در ۱۹۳۰م راهی دوشنبه شد و در روزنامه های جوانان تاجیکستان، تاجیکستان سرخ و ماهنامه برای ادبیات سوسیالیستی کار کرد. در ۱۹۳۴م به عضویت اتحادیه نویسندگان شوروی درآمد. در ۱۹۳۴ - ۱۹۳۷م دبیر اتحادیه نویسندگان تاجیکستان بود. در ۱۹۴۱ - ۱۹۴۴م خبرنگار جنگی بود. در ۱۹۴۴ - ۱۹۴۶م رئیس اتحادیه نویسندگان تاجیکستان و در ۱۹۶۲م برنده جایزه رودکی شد و از آن پس در شاخه های گوناگون ادبی چون نقد و پژوهش، نمایشنامه نویسی، ترجمه و نشر بدیعی قلم زده است. از ۱۹۵۱م عضو پیوسته فرهنگستان علوم تاجیکستان شد. وی پژوهشهایی درباره روزگار بزرگانی چون رودکی، فردوسی، ابن سینا، ناصر خسرو و جز آنها انجام داده که شماری از آنها در مجموعه وحدت (۱۹۶۳م) گرد آمده است. نخستین داستان بلند اولوغ زاده با نام باران با همت در ۱۹۴۷م و نخستین رمان وی با نام نوآباد در ۱۹۴۹م منتشر شد. نقد غیر منصفانه و تندی که از داستان باران با همت او انجام گرفت، وی را بر آن داشت تا از آن پس به انعکاس زندگی مردم روزگاران کهن و موضوع های گذشته بپردازد. از دیگر آثارش: داستان صبح جوانی ما (۱۹۵۴م)؛ رمان واسع\* (۱۹۶۷م)؛ داستان روایت سغدی (۱۹۷۵م)؛ رمان فردوسی\* (۱۹۸۶م)؛ رساله های پیر حکیمان مشرق زمین (۱۹۸۰م)؛ درباره ابن سینا و احمد دانش (۱۹۴۶م) کارهایی از این شمارند؛ همکاری در تدوین تذکره نمونه های ادبیات تاجیک (۱۹۴۰م)؛ نوشتن نمایشنامه و فیلمنامه، مانند شادمان (۱۹۳۹م)؛ کلتک داران سرخ (۱۹۴۰م)؛ در آتش (۱۹۴۴م)؛ جویندگان (۱۹۵۱م)؛ سرخ (۱۹۴۰م)؛ در آتش (۱۹۴۴م)؛ جویندگان (۱۹۵۱م)؛ ابن سینا (۱۹۵۴م)؛ قسمت شاعر (دوشنبه، ۱۹۶۳م)؛ گوهر شب چراغ (۱۹۶۲م)؛ تیمور ملک (۱۹۶۷م)؛ علامه ادهم و دیگران (۱۹۷۱م) و برگردان شماری از آثار به فارسی تاجیکی، چون زنبور نوشته اتل وانیش (۱۹۳۱م)؛ خدمتکار دوخواجه اثر گولدانی (۱۹۴۴م)؛ گناهکاران بی گناه اثر الکسی

استروفسکی (۱۹۴۵ م)؛ مادر (۱۹۴۸ م) و ایگور بلیچوف (۱۹۵۳ م) نوشته گورکی؛ هملت شکسپیر (۱۹۷۰ م)؛ دن کیشوت سروانتس (۱۹۷۴ م). برخی از آثار وی نیز به زبانی دیگر برگردان و چاپ شده است. آثار منتخب ساتم اولوغ زاده در چهار جلد در ۱۹۶۹ - ۱۹۷۶ م انتشار یافته است. رمان فردوسی. ۱۰ او نیز در ۱۹۹۰ م به خط فارسی به چاپ رسیده و در همان سال برنده جایزه دولتی رودکی شده است.

**منابع:** ادبیات فارسی در تاجیکستان، ۱۵۰، ۲۱۹؛ ادبیات فارسی و سه شاخه آن، ۷۷ - ۷۸، ۷۹ - ۹۱؛ ادیبان تاجیکستان، ۴۳۷ - ۴۴۱؛ تاریخ ادبیات شوروی تاجیک، جلد چهارم، دوشنبه ۱۹۶۸ م ۹ جویبار لحظه ها، ۳۹۶ - ۳۹۸؛ خراسان است اینجا، ۱۰، ۲۶؛ خورشید های گمشده، ۱۹؛ دایرة المعارف شوروی تاجیک، ۴۸۱/۷ - ۴۸۳؛ ساتم اولوغ زاده و پلوسست ترجمه حالی او: صبح جوانی ما، کینجه ای پوسفوف، دوشنبه، ۱۹۶۸؛ شعر غرق خون، ۱۵؛ قصه های درامی، ساتم اولوغ زاده، دوشنبه، انتشارات عرفان، ۱۹۸۴؛ کارنامه شش دوره اعطای جایزه، ۹۱ - ۹۳؛ نمایشنامه های تاجیکی در سالهای ۴۰ - ۵۰، لاریسا دمیدچک، دوشنبه، ۱۹۶۵ م، به روسی؛ آشنا، سال ششم، شماره ۳۳، بهمن و اسفند ۱۳۷۵ ش، ص ۲۸؛ رحیم مسلمانان قبادیانی، «با مشعل فردوسی»، کیهان فرهنگی، سال یازدهم، شماره ۲، صص ۱۳؛ رحیم مسلمانان قبادیانی، «در باغ فردوسی»، اعجاز هنر، ۱۴۱، ۲۹۱؛ صاحب تبروف، «درام نویس محبوب ما، معارف و مدنیت، ۷ اکتبر ۱۹۶۱ م؛ لاریسا دمیدچک، «سائم الغ زاده»، اعجاز هنر، ۴۳۳ - ۷۴؛ م غفاروا، «قصه ضررناک»، کمونیست تاجیکستان: ۴ جولای ۱۹۴۸ م، به زبان روسی اکیت هینچینس، وادبیات نوین تاجیک»، ادبستان، شماره ۳، صص ۱۹ - ۲۰؛ شریفوف خدایی، «داستان خرد و مردانگی»، معارف و مدنیت، ۱۷ آوریل ۱۹۷۹ م؛ مهراب اکبریان، «بازتاب جنگ جهانی دوم در ادبیات تاجیک»، سیمرغ، سال یکم، شماره ۷، صص ۱۴۹ - ۱۵۰؛ گفتگو با جلال اکرامی، ساتم الوغ زاده، عباد فیض الله، محی الدین عالم پور»، همان جا، سال یکم، شماره ۹۰۷، صص ۷۹ - ۸۳؛ شعر، شماره ۲۳، صص ۸۵، ۱۱۲.

قبادیانی      نه آتشین

## Улуғзода

Улуғзода, Сотим, рустои Варзик (шаҳристони Чуст дар устони Намангон) 1911 - Москва 1997, донишманд ва нависандаи тоҷикистонӣ. Донишҳои ибтидоиро дар зодгоҳаш фаро гирифт. Дар 1929 Донишқадаи тарбият муаллими Тошкандро ба поён расонд. Дар 1930 роҳии Душанбе шуд ва дар рӯзномаҳои “Ҷавонони Тоҷикистон”, “Тоҷикистони Сурх” ва моҳнома “Барои адабиёти сотсиалистӣ” кор кард. Дар 1934 ба узвияти Иттифоқи нависандагони Шӯравӣ даромад. Дар 1934-1937 Дабири Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон буд. Дар 1941-1944 хабарнигори ҷангӣ буд. Дар 1944 - 1946 Райиси Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон ва дар 1962 барандаи ҷоизаи Рӯдакӣ шуд ва аз он пас дар шоҳаҳои гуногуни адабӣ чун нақду пажӯҳиш, намоишноманависӣ, тарҷума ва насри бадеӣ қалам задааст. Аз 1951 узви пайвастаи Академияи илмҳои Тоҷикистон шуд.

**Манбаъҳо:** Адабиёти форсӣ дар Тоҷикистон, 150, 219; Адабиёти форсӣ ва се шоҳаи он, 77-78, 79-91; Адибони Тоҷикистон, 437-441; Таърихи адабиёти Шӯравии тоҷик, ҷилди 4, Душанбе, 1968; Ҷуйбори лаҳзаҳо, 396-398; Хуросон аст ин ҷо, 10, 26; Хуршедҳои гумшуда, 19; Энциклопедияи Шӯравии тоҷик, 7/481-483; Сотим Улуғзода ва повести тарҷумаиҳолии ӯ: “Субҳи ҷавонии мо”, Кенча Юсуфов, Душанбе, 1968; Шеърӣ ғарқӣ хун, 15; Қиссаҳои драмавӣ, Сотим Улуғзода, Душанбе, интишороти “Ирфон”, 1984; Корномаи шаш давраи эътои ҷоиза, 91-93; Намоишномаҳои тоҷикӣ дар солҳои 40-50; Лариса Демидчик, Душанбе, 1965, ба русӣ; Ошно, соли шашум, шумораи 33, Баҳман ва Исфанди 1375, 28; Раҳим Мусулмониёни Қубодиёнӣ, Бо машъали Фирдавсӣ, Кайҳони фарҳангӣ, соли ёздаҳум, шумораи 2, с. 13; Раҳим Мусулмониёни Қубодиёнӣ, Дар боғи Фирдавсӣ, Эъҷози ҳунар, 141, 291; Соҳиб Табаров, Драмнависи маҳбуби мо, Маориф ва маданият, 7 октябри

1961; Лариса Демидчик, Сотим Улуғзода, Эъҷози ҳунар, 274-433; М. Ғаффорова, Қиссаи зарарнок, Камунисти Тоҷикистон, 4 июли 1948, ба забони русӣ; Экит Ҳичкинс, Адабиёти навини тоҷик, Адабистон, шумораи 3, сс. 19-20; Шарифов Худой, Достони хираду мардонагӣ, Маориф ва маданият, 17 апрели 1979; Муҳориб Акбарӣён, Бозтоби ҷанги ҷаҳонии дувум дар адабиёти тоҷик, Симурғ, соли якум, шумораи 7, сс. 149-150; Гуфтугу бо Ҷалол Иқромӣ, Сотим Улуғзода, Ибод Ғайзулло, Муҳиддин Олимпур, ҳамон ҷо, соли якум, шумораи 9-7, сс. 79-83; Шеър, шумораи 23, сс. 85, 112.

### **Қубодиёни**

Донишномаи адаби форсӣ. Адаби форсӣ дар Осиёи Миёна. –  
Техрон: Интишороти вазорати фарҳанг ва иршоди исломӣ, 1380, ҷ. 1,  
сах. 151-152.